

➤ I Bosse Blomqvists skogsträdgård ger höga tallar och ekar skydd och stadga åt flera hundra exotiska, ätliga växter. Mini-kiwi slingrar sig som lianer runt pergolan av naturträ.

☛ Fr v minikiwi (liknar vindruvor i storlek och form, men smakar kiwi), sichuanpeppar, taggfrött flikbjörnbär och kinesiskt päron.

SKOGSTRÄDGÅRD

– inte skog, inte trädgård

Har du ett skogsbryn du inte riktigt vet vad du ska göra med? Kanske är det den perfekta platsen för en skogsträdgård. Tanken att odla ätbart i gränslandet mellan skog och jordbruksmark lockar allt fler.

Text & foto: **YLVA BOWES**

Om man följer grusvägen, förbi ladan och åkern där hönsen håller till, kommer man efter ett par hundra meter till en inhägnad alldeles i skogsbrynet. Här har Ylva Lundin och Jonas Dahl, som driver Östängs gård utanför Alingsås, anlagt sin skogsträdgård. Den är inte så stor, kanske 30 gånger 30 meter, men det är inte heller tanken med skogsträdgårdar.

SJÄLVA ESSENSEN I EN SKOGSTRÄDGÅRD är att så långt möjligt försöka efterlikna skogens eget ekosystem. De växter – träd, buskar, marktäckare, rötter – som planteras ska

helst vara ätbara. På så sätt skapas en trädgård som tar tillvara skogens skydd och struktur, men samtidigt är fylld av trädgårdens ätbara växter.

YLVA OCH JONAS KÖPTE ÖSTÄNGS gård 2014 och anlade skogsträdgården året därpå. Gården är på 34 hektar, varav 20 är skog, men de fäller bara till eget bruk. Framför allt består verksamheten av grönsaksodling och äggproduktion med gårdsförsäljning. De odlar utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel.

– Vi är ganska övertygade om att människan inte sköter sig så bra på den här planen, förklarar Ylva. Det här är vårt sätt

att bidra till en bättre miljö så gott vi kan, på vår lilla plats.

Skogsträdgården är en liten del i den helhetstanken. Den är väl inhägnad med både nät och elstängsel och för ett otränat öga ser det till en början ut som ett vanligt skogsbryn med ganska högt gräs, men Ylva pekar snabbt ut godsakerna.

– Där har vi kinesiskt päron, där borta en hassel, vi har äpplen, plommon, persika, blåbärstry...

HON FORTSÄTTER RADA UPP allt från fruktträd till bärplantor, kryddväxter och syror. Exotiska inslag som minikiwi, som slingrar sig lianligt upp för en

☛ Skog eller trädgård? Ett mellanting. I förgrunden ett persikoträd, till vänster syns åkrar och ängar och till höger drar sig trädgården på Östäng upp mot skogen.

alstam, samsas med vanligare sorter som vinbär och jordgubbar. En riktig raritet är sichuanpepparn. Smaken är en explosion av starkt, syrligt och pepprigt på en och samma gång, och efter en stund börjar det surra lätt i läpparna.

– Vi har ju inte tänkt ha sichuanpeppar till försäljning, det är inte tanken med något vi odlar här, säger Ylva. Men våra kunder i gårdsbutiken tycker vi är lite exotiska och kommer gärna hit och tar sig en titt, och så sprids budskapet om vår verksamhet.

YLVA POÅNGTERAR ATT DE INTE kan ta ut några normala heltidslöner. Båda arbetar deltid inne i stan för att få det att gå ihop. Men all belöning räknas inte i pengar. Den biologiska mångfalden ökar ju fler arter som planteras in. Och en bit in i trädgården står en enkel bänk i en sluttning.

– Sitta här kan man ju göra, säger Ylva och ser nöjd ut. På våren, när de första sol-

strålarna kommer men det fortfarande är lite kallt i vinden ... Då är det fint att gå hit och sätta sig en stund.

Skogsträdgården som idé i västvärlden har sitt ursprung i början av 1990-talet, då engelsmannen Robert Harts bok "Forest gardening" kom ut. En som snabbt anammade idéerna var Bosse Blomqvist, något av en nestor inom svensk skogsträdgårdsodling.

PÅ VÄGEN TILL YLVA OCH JONAS på Östängs gård tittar SKOGEN in i hans egen skogsträdgård mellan Göteborg och Alingsås som han har skapat under 30 år. Den är på 3 000 kvadratmeter och innehåller långt över 500 arter; träd, buskar, örter och marktäckare – det mesta ätligt. Några exempel är persimon, en typ av krusbär från USA som kallas Worcester eller spärrkrusbär, vitt mullbär och persika från Frankrike.

– Många med mig ser en väldig glädje och tillfredsställelse i att odla sin egen mat

☛ Bosse Blomqvist planterar ständigt nya växter i sin skogsträdgård som redan hyser över 500 arter.

och upptäcka nya typer av grödor och smaker, säger Bosse Blomqvist.

EFTERSOM SKOGSTRÄDGÅRDSODLING är en relativt ny företeelse finns inga färdiga recept för hur man "ska" gå tillväga, men Bosse har en del tips:

– Man ska ta god tid på sig att fundera över vad det är för mark man har. Och när man sett ut en plats är det vettigt att observera den, helst under alla årstider. Ta reda på hur solen faller, vilka träd som ger skugga, hur det är med vindriktning – sådana saker.

En tanke med skogsträdgården är att stora, befintliga träd ska ge skydd och skugga för nyplanterade. När väl träd och

➤ Ylva Lundin kikar försiktigt på sichuanpepparn, ett av de ovanligare inslagen i skogsträdgården.

buskar efter några år etablerat sig kan man säga ner amträden för att ge nykomlingarna mer solljus och plats att breda ut sig.

Att läsa på ordentligt och kolla markförhållanden är en bra början, men Bosse Blomqvist vill samtidigt avdramatisera det hela lite.

– Man kan helt enkelt börja i det lilla med tre-fyra träd på en säsong och kolla hur det funkar. Går det bra kan man fortsätta med en buske här och en där, man behöver inte ha allt planerat från början.

Även Ylva Lundin betonar att man kan hålla det enkelt:

– Man behöver ju inte tänka att man ska göra en skogsträdgård, utan man kan bara tänka att här i skydd av skogen i bra läge så planterar jag ett par fruktträd, säger hon.

FÖRDELEN MED EN SKOGSTRÄDGÅRD är att den inte kräver konstant omvårdnad.

– Man kan stoppa lite när man vill, när man tycker att det är för mycket. Ser det friskt och fint ut och ger frukt är det top-

pen. Sedan kan man fortsätta när man har tid och ork, säger Bosse Blomqvist.

– Man får dock ha i åtanke att träd och buskar växer snabbt, så det är viktigt att deras placering är genomtänkt. De kan vara svåra att flytta efter ett par år och att fälla dem kan också vara svårt utan att de skadar andra växter.

NÄR YLVA LUNDIN OCH JONAS DAHL anlade sin skogsträdgård gjordes det i form av en kurs. De stod för plats och plantor, övriga deltagare bidrog med arbetskraft. Det är ofta så skogsträdgårdskurser går till. Bosse Blomqvist har varit ledare för många vid det här laget och märker ett ökat intresse.

– Jag tror det finns ett genuint odlingsintresse hos folk. Diskussionen om växt-huseffekten, och senaste året covid-19, har nog gjort att många börjat tänka lite mer på att vårt samhälle är sårbart. Att kunna gå ut och plocka frukt och bär i det egna skogsbrynet är väldigt tillfredsställande. Jag tror att fler och fler börjar inse det. ■

FAKTA / SKOGSTRÄDGÅRD

- En skogsträdgård är en trädgård som efterliknar ekosystemet i en skog med allt från höga träd till buskar och marktäckare. Man eftersträvar att allt som planteras är ätbart.
- Målsättningen är en trädgård som till stor del sköter sig själv och med en variation som ger en så utsträckt skördesäsong som möjligt.
- En skogsträdgård kan anläggas i ett befintligt skogsbryn, i en glänta eller skapas från grunden på öppen mark.

LÄS MER

BLOGG www.skogstradgarden.stjarnsund.nu – skogsträdgårdsblogg med länkar till plantskolor m m.

BOK "Skogsträdgården – odla ätbart överallt" (HBST, 2018) av Philipp Weiss och Annevi Sjöberg.

FACEBOOK Skogsträdgårdssodlarna – en FB-grupp med tips och råd. Har en karta över skogsträdgårdar i landet.

FÖRENING Agroforestry Sverige (www.agroforestry.se).